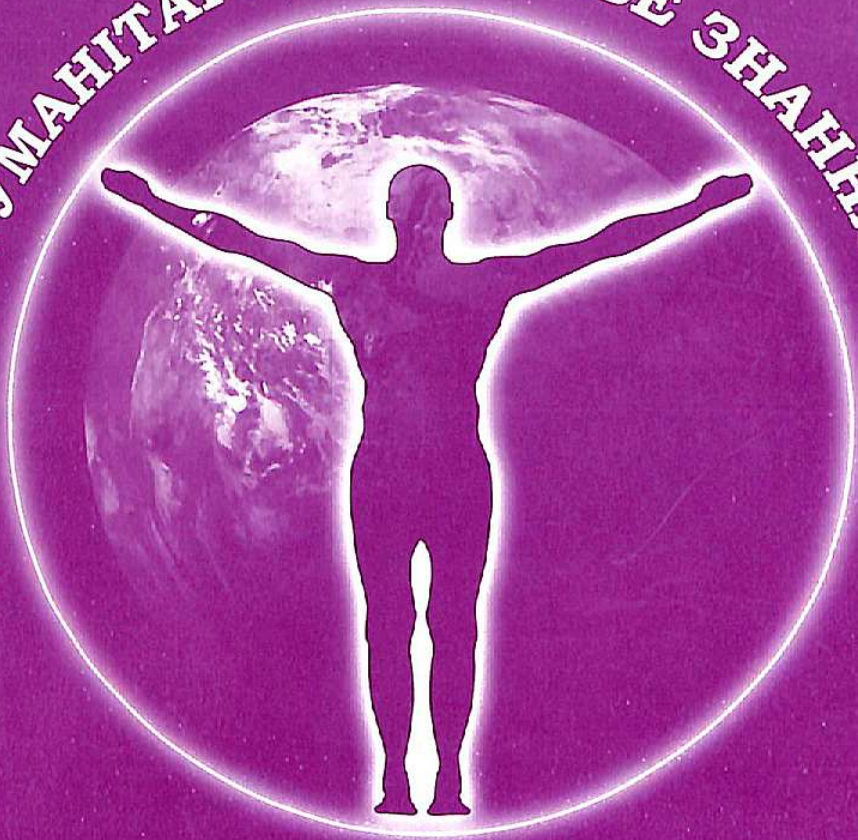

ГУМАНІТАРНО-НАУКОВЕ ЗНАННЯ

ДИСЦИПЛІНАРНІ
МАТРИЦІ

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

C. 29

ГУМАНІТАРНО- НАУКОВЕ ЗНАННЯ: ДИСЦИПЛІНАРНІ МАТРИЦІ

Матеріали
міжнародної наукової конференції

9-10 жовтня 2015 р.
м. Чернівці

Чернівці

Чернівецький національний університет
2015

УДК 167/168 (08)
ББК 87.251 я 431
Г 945

Редколегія:

Марчук М. Г. – доктор філос. наук, професор.
Рупташ О. В. – доктор філос. наук, доцент.
Козьмук Я. Р. – канд. філос. наук, доцент.
Починок І. Б. – канд. філос. наук, доцент.
Рошкулєць Р. Г. – канд. філос. наук, доцент.
Дутковський І. Б. – канд. філос. н., асистент.
Манчул Б. В. – канд. філос. наук, асистент.
Мельничук М. І. – канд. філос. наук, асистент.
Мирутенко Л. Г. – канд. філос. наук, асистент.
Онуфрійчук Р. В. – канд. філос. наук, асистент.
Радзьяк Т. І. – канд. філос. наук, асистент.
Руснак І. Г. – канд. філос. наук, асистент.

Науковий редактор – Ольга Рупташ

Гуманітарно-наукове знання : дисциплінарні матриці.
Г 945 Матеріали міжнар. наук. конф. (Чернівці, 9-10 жовтня 2015 р.) –
Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2015. – 311 с.

До збірника включено тексти доповідей і тези виступів, підготовлені до міжнародної наукової конференції «Гуманітарно-наукове знання: дисциплінарні матриці» (Чернівці, 2015). Висвітлюється широке коло питань: парадигми і дисциплінарні матриці науки; концепти наукового гуманітарного знання; дисциплінарні матриці в гуманітаристиці; ціннісні параметри дисциплінарної науки; методологічні проблеми дисциплінарності; плюралізм і дискурс міждисциплінарності тощо.

Для науковців і викладачів, аспірантів і студентів, усіх небайдужих до світоглядно-філософської та гуманітарно-методологічної думки.

УДК 167/168 (08)
ББК 87.251 я 431

© Чернівецький національний
університет, 2015

МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВОГО І ПОЗАНАУКОВОГО ПІЗНАННЯ ТА ЇЇ ЕМЕРДЖЕНТНИЙ ХАРАКТЕР

Філософське дослідження сутності знань і процесів пізнання хоча і є одвічним і традиційним, та все ж мало дослідженим явищем, особливо якщо акцентувати увагу на сучасній його методології.

Перед сучасним суспільством постійно з'являється низка «болючих» проблем, зокрема глобальних. Пояснення і вирішення котрих потребує мобілізації різних наук. Потрібне не тільки поєднання зусиль фахівців різного профілю, а й синтез знань різного рівня і характеру. В таких умовах, на нашу думку, питання методології пізнання постають важливими і актуальними.

Існує низка підходів щодо надання пріоритету будь-якій системі методології з поміж наявних: обґрунтовується необхідність виокремлення поряд із теоретичним, метатеоретичного рівня методології; продовжуються дискусії щодо методології ірраціонального пізнання; вивчаються можливості методологічного потенціалу синергетики; розглядаються перспективи використання різних методів позанаукового осягнення світу тощо.

Нам слід уточнити, що ми розуміємо під методологією. Методологією в сучасній філософії науки заведено називати як уявлення про спосіб отримання і побудови знань, так і систему організаційних принципів науки [1, с. 75-76].

Так яку ж з названих методологій обрати (хоча і в середині кожної із цих систем існують дискусії і суперечності)? Питання не просте.

Поза усяким сумнівом є те, що особливе значення у розвитку сучасного пізнання належить науковому пізнанню і знанню. Але, ми гадаємо, потрібно також звернути увагу на такі типи знань, які здобуті не засобами науки, мають інший характер і які, з цієї причини, існують поза її межами.

Потреба зміни/оновлення інструментарію пізнання повсяк час загострюється, на нашу думку, тому, що відбуваються зміни світоглядно-пізнавальних орієнтирів, бурхливіше розвивається наука, з'являються нові галузі дослідження, поширюється застосування міждисциплінарного підходу. з одного боку, та підвищення питомої ваги суб'єктивного чинника, в процесі пізнання – з іншого.

Однак, коли ми говоримо про знання, котре знаходиться поза межами науки, тобто позанаукове знання, то ми маємо потребу говорити про зовсім іншу методологію отримання знань, порівняно з методологією науки.

Візьмемо для прикладу мистецтво як специфічну форму знання і пізнання. Варто зазначити, що назване знання є знанням позанауковим. Чи виконує мистецтво пізнавальну функцію – авжеж.

Деякі філософи розглядали мистецтво в якості знання. Зокрема, така позиція була у Г. Гегеля [2, с. 383]., мало того він визнавав одну(!) з найголовніших функцій мистецтва – пізнавальну. Це легко можна спростувати, позаяк сам Г. Гегель вважав, що мистецтво загалом приречене на зникнення в найближчому майбутньому внаслідок розвитку інших форм пізнання [2, с. 387-388].

Та все ж, Р. Декарт висловлювався, що будь-яке знання в тій колі і наукове, на його думку, буде бодай чого-небудь варте, якщо воно ґрунтується на етиці. Поєднання знання і етики він називав вищою сходинкою мудрості [3, с. 421].

Етика як практична філософія теж є знанням позанауковим. Якщо раптом ми схилимося до тієї думки, що, мовляв, і мистецтво, і філософія суспільству зайві, а тому і пізнавати немає потреби – тоді всьому край.

Щодо заявленої теми цієї розвідки, лише позанаукові знання можуть бути продуктом і результатом інших, на відміну від науки, епістемологічних практик. Такого роду знання передбачають існування іншої методології. Науковцям лише варто приділяти більше уваги їхньому дослідженню і використанню конче потрібного знання. Такого досвіду їм, на жаль, бракує і досі.

Література

1. Лакатос И. Методология исследовательских программ / И. Лакатос. – М. : АСТ, 2003. – 380 с.
2. Гегель Г. В. Ф. Энциклопедия философских наук / Г. В. Ф. Гегель. – Т.3 : Философия духа. – М. : Мысль, 1977.
3. Декарт Р. Избранные произведения / Р. Декарт ; [пер. с фр. и лат. ; ред. и вступ. статья Е. В. Соколова]. – М.-Л. : Госполитиздат, 1950 – 712 с.

ЗМІСТ

ПАРАДИГМИ І ДИСЦИПЛІНАРНІ МАТРИЦІ НАУКИ

Марчук М. Парадигми, дисциплінарні матриці та міждисциплінарні засади гуманітарно-наукового знання	3
Добронравова І. Чи можливе та чи потрібне перетворення Humanities на Science? (досвід синергетики)	10
Кисельов М. Гуманітарія та природознавство: проблема трандисциплінарності	11
Петрушенко В. Парадигма філософської антропології ХХ століття та її сучасні модифікації	16
Загороднюк В. Кумулятивізм versus плюралізм в методології науки	22
Вандишев В. Принцип проліферації у сучасній риторичі	26
Чорноморденко І. Методологія наукового і позанаукового пізнання та її емерджентний характер	29
Повторева С. Порожнє місце структури як методологічний конструкт у творчості Р. Інгардена	31

Біленко Т. Культ і слово	34
Гардашук Т. Синтетична біологія: на межі науки і мистецтва	39
Докаш В. Зміна гуманітарних парадигм у релігійному середовищі: соціологічний контекст	41
Переломова О. Специфіка формування і вплив парадигми на літературно-художню творчість	44
Чікарькова М. Парадигма наукового пізнання та стиль мислення вченого як філософська проблема (спроба історичного огляду)	47
Діденко Л. Філософія vs філософування: феномен парадигми	48
Здоровенко В. Ресурсна заданість інноваційності наукових парадигм	51
Мінаков І. Що ми знали про «дисциплінарну матрицю» науки, але лякалися запитати щодо філософії	57
Починок І. Проблема кризи науки у філософії Едмунда Гусерля	61
Філіпенко Н. З історії ідей Київського науково-філософського товариства (1914-1919): Є.В. Спекторський про парадигмальну кризу західноєвропейської філософії початку ХХ століття	64
Терешкун О. Техніка ритуалу як основа архаїчних соціокультурних практик	66

КОНЦЕПТИ НАУКОВОГО ГУМАНІТАРНОГО ЗНАННЯ

Азарова Ю. Базовые параметры онтологии события Ж. Делеза	71
Альчук М., Франк С. Проблема довіри у культурній комунікації	75
Борисевич Л. Універсализм та партикуляризм у сучасному культурному процесі	78
Вишинський С. Втома від історії і кінець гуманізму	81
Возняк С. Сучасна гуманітарна освіта: методологічні концепти	84
Гнатюк Я. Логіка комунікації історичних логік як числення дефініцій	87
Денежніков С. Методологічний потенціал форсайту в розвитку конвергентних технологій	89
Здоровенко В. Евристичний потенціал сучасного мистецтва в зображенні перспектив розвитку людини	94
Козьмук Я. Постмодерністський концепт трансгуманізму	98
Коперльос Р. Складні системи як об'єкт дослідження гуманітарних наук	101
Малишена Ю. «Розподіл когнітивної праці» як концепт соціальної епістемології	103
Матросова Н. Концептуально-когнитивные измерения понятия «тип»	108

Онуфрійчук Р. Фізикалізація свідомості у сучасній науці	115
Петрушенко О. Доцільність звільнення соціально-гуманітарного пізнання від міфологізації знань	118
Снегірьов І. Нелінійність як джерело розвитку соціальних систем	120
Фокшей Д. Феномен деструкції у вченнях ХХ сторіччя	122
Ходанич Ю., Рупташ О. Концепція «турботи про себе» М. Фуко: гуманітарні перспективи	124
Ходус Е. «История понятий» как аналитическая перспектива концептуализации приватности: эвристические возможности	127

ДИСЦИПЛІНАРНІ МАТРИЦІ В ГУМАНІТАРИСТИЦІ

Возняк В., Лімопченко В. Гуманітарне знання та його суб'єктність в освітньому процесі	130
Возняк С., Сичевська-Возняк О. Духовність культури чи культура духовності? Щодо парадигми сучасного гуманітарного знання	134
Винник-Остапшин В. Становлення соціокультурної парадигми українського модернізму	139
Горбань В., Горбань О. Суспільно-політичний радикалізм як об'єкт соціально-гуманітарних наукових досліджень	142
Кравченко Т. Інформаційно-мережева парадигма в контексті розвитку соціально-гуманітарного знання	147

Лимонченко В., Петрушин А. История философии как методологическая составляющая современного гуманитарного дискурса	152
Медіна Т. Особливості застосування феміністської методології в дослідженнях сім'ї	154
Ратников В., Краснонос Н. Рациональность, истина и объяснение в современном гуманитарно-научном знании	158
Стояцька Г. Парадокси самовизначення гуманітарного знання: парадигмальний вимір	161
Ткачова Ю. Комунікативні горизонти гуманітарних наук XIX-XX століть	166
Янко Ж. Художній твір як матриця у контексті соціального пізнання: методологічні колізії	168
Gerardo B. Informal Logic and Analysis of Historical Controversy: The Case of <i>The Spanish Science</i>	173

ЦІННІСНІ ПАРАМЕТРИ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ НАУКИ

Волик Н. Роль філософії у формуванні творчої особистості сучасності	177
Вячеславова О. Риторична модель в естетичному дискурсі: до питання про концепт «фігура» в образотворчості	182
Гасяк О. Ціннісні потенції парадигмального знання	185

Гоян І. Взаємозв'язок антропологічних та аксіологічних засад наукового пізнання	189
Заяц Т., Сеньо Т. Вивчення філософії як активація екзистенції мислячого досвіду	193
Здоровенко Л. Про деякі проблеми «душі людини» у вимірі християнських цінностей, породжені ситуацією постмодерну	196
Мєлков Ю. Сучасна наукова парадигма: цінності гуманізму та межі гуманітаризації	199
Мирутенко Л. Визначальні риси морально-етичної рефлексії знання в аксіосфері некласики	203
Радзницьк Т. Комунікативна раціональність у сучасній науці	206
Рунташ О. Гуманітарні цілі науково-технічного поступу: відкриття нових перспектив	208
Руснак І. Соціальні виміри поняття «любов» у творчості Хосе Ортеги-і-Гасети й Еріха Фрома	212
Сербін М.-К. Сучасність: гуманітарні цінності чи економічний прагматизм	214
Томюк Н. Етичний аналіз персоналізму	217
Халай І. Анропотеокосмічний союз як «атрактор» для наукового і позанаукового знання	223
Radzuniak T., Boitchenko E. The Problem of Happiness and Virtue in Aristotle's Ethical Doctrine	225

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДИСЦИПЛІНАРНОСТІ

Галушак М. Роль і місце науки в добу «пост»	228
Духович О. Проблема розуміння в діалогізмі М. М. Бахтіна	234
Кожем'якіна О. Феноменологія довіри як модусу соціального буття	236
Ларіонова В. Герменевтична методологія гуманітарних наук	240
Лучак А.-М. Застосування парадигми дискурсивно-нарративних практик для аналізу соцмережевого дискурсу	245
Матигас Л.В.С. Єдинство понятійних структур	248
Сумченко С. Проблеми практичного застосування Hi-tech: філософський та світоглядний аспекти	253
Філяніна Н. Об'єктивний плюралізм екоосвіти: монодисциплінарний, міждисциплінарний і трансдисциплінарний підходи	256
Фоменко Л. «Обернена перспектива» як методологічний принцип медичної антропології	259
Щипковський-Бідюк О. Предметна специфіка математики як науки	263
Manchul В. The Idea of Unity of Science as the Leading Trend in Contemporary Philosophy of Science	268

ПЛЮРАЛІЗМ І ДИСКУРС МІЖДИСЦИПЛІНАРНОСТІ

Бігун Р. Співвідношення милосердя і справедливості: етико-філософський аналіз	270
Бондаренко Д. Від технонауки до Mega-science: становлення трансдисциплінарної науки та стратегія майбутнього розвитку планетарної цивілізації	273
Горшар Т. Що філософія – Духові?	277
Дудурич В. Антиутопія як свосхідний гуманітарний дискурс	280
Колісник Ю., Рунташ О. Екзистенціал страху в бутті людини	282
Московая Е. Дискурс: проблема типологізації	284
Омельчук І. Статус плюралізму та поняття «плюралістичної парадигми» в науковому знанні	288
Поліщук Р. Мультикультуралізм як сучасна ідентифікаційна модель суспільства	291
Продан Т. Марк Тулій Цицерон про гідність	294
Чуйко Н. Методологічне розмежування генези та застосування мови (критичний аналіз структуралістських студій)	297
Яремко І. Концепція наукового знання М. Малкея	300

